

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI (AYM) NELERİ DÜZENLİYOR?

Avrupa Birliği'nin (AB) 2050 yılında karbon nötr bir ekonomi olma hedefi çerçevesinde karbon emisyonlarını azaltmak için sanayiden, finansmana, enerjiden, ulaşıma ve tarıma uzanan bir dizi alanda getirdiği kapsamlı politika değişiklikleri ve döngüsel ekonomi yaklaşımı çerçevesinde atık, kimyasallar, su yönetimi, ormancılık gibi alanlarda iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillenen politikalar bütünüdür.

AYM kapsamında yapılan düzenlemeler, AB'ye ihracatımızı ve Gümrük Birliği kapsamında sağlanan entegrasyonu önemli ölçüde etkileyecektir.

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

MİLLİ
TEKNOLOJİ
HAMLESİ

T.C. TİCARET BAKANLIĞI

YEŞİL OSB

Döngüsel Ekonomi Nedir?

Döngüsel ekonomi, kaynakların verimli kullanıldığı, atıkların ve çevresel etkilerin minimize edildiği bir ekonomik modeldir. Bu modelde, ürünlerin ve malzemelerin ömürleri uzatılır, öncelikli olarak yeniden kullanım ve geri dönüşüm teşvik edilir. Bu çerçevede, fazla üretimin ve tüketimin azaltılması ile atık üretimindeki artışın durdurulması, oluşan atıkların ise yeniden kullanılabilir bir kaynağa dönüştürülmesi esastır.

Bu ekonomik model, geleneksel lineer ekonomiye (kaynak çıkarma, üretme, kullanma, atma) alternatif olarak geliştirilmiştir ve sürdürülebilirliği hedefler.

AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı Nedir?

2020 yılında yürürlüğe giren Yeni Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında AB'nin 2050 yılına kadar karbon nötr bir kıta olma hedefine ulaşmasına yardımcı olmak üzere, döngüsel ekonomiye geçiş için ürünlerin tasarımından atık aşamasına gelene kadar yeni mevzuat düzenlemeleri ve kurallar getirilmesi hedeflenmiş olup, elektronik ve bilgi iletişim teknolojileri, bataryalar ve araçlar, ambalaj, plastik, tekstil, yapı malzemeleri ve gıda öncelikli sektörler olarak belirlenmiştir.

Sürdürülebilir Ürün İnisyatifi Nedir?

İnisyatif kapsamında gıda, yem, medikal ürünler haricinde kalan tüm ürün grupları için tasarımda sürdürülebilirlik, daha az enerji ve kaynak tüketmek, uzun ömürlü ve geri dönüştürülebilir olmak piyasaya arz koşulu olarak düzenlenecektir.

Sürdürülebilir Ürünler için Eko-Tasarım Tüzüğü (ESPR) Nedir?

Tüzük kapsamında öncelikli olarak *demir-çelik, alüminyum, hazır giyim ve ayakkabı başta olmak üzere tekstil ürünleri, mobilya (yatac döşeği dahil), lastik, deterjan, boya, mineral yağ, kimyasal, bilgi teknolojileri cihazları ile enerji yoğun ürünlerde* ürün bazlı eko-tasarım kuralları belirlenmesi, AB pazarına giriş için Dijital Ürün Pasaportu (DPP) uygulamasının getirilmesi öngörülmektedir.

Tüzük kapsamında ayrıca satılmayan ürünlerin imhasının raporlanmasına yönelik kurallar getirilmekte, tekstil ve ayakkabı için ise iki yıllık geçiş süresinde sonrasında imha yasağı getirilmektedir. Küçük ve mikro şirketler bu yasaktan muaf olacak, orta ölçekli şirketler ise 6 yıllık muafiyetten yararlanacaktır.

Dijital Ürün Pasaportu Nedir?

Eko-tasarım kurallarına tabi olacak her ürünün AB pazarına girişi için zorunlu hale getirilecek uygulama ile ürüne ve yaşam döngüsüne ilişkin bilgilere ürün üzerinde veya beraberinde yer alacak QR kodu gibi yöntemlere erişilebilir olacaktır.

Bu çerçevede, ihracatçılarımızın ürün bazlı mevzuatlarda belirlenecek eko-tasarım kurallarına uyum sağlaması, dijital ürün pasaportunun gerektirdiği doğrulanabilir verileri temin etmesi önemli olacaktır.

Dijital Ürün Pasaportunun taşınması gereken teknik özellikler ve AB tarafından kabul koşulları henüz yayınlanmamıştır. Şu aşamada henüz AB'de geçerli olan bir DPP bulunmamaktadır.

Sürdürülebilir ve Döngüsel Tekstil Stratejisi Nedir?

Tekstil ve hazır giyim sektörü iklim değişikliğine olumsuz etkisi nedeniyle AB tarafından öncelikli sektörlerden biri olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, (beklenen takvim 2025 sonu) 2030 yılı itibarıyla AB pazarına sunulacak tüm tekstil ürünlerinin uzun ömürlü ve geri dönüştürülebilir olması, çevreye zararlı kimyasal içermemesi, büyük ölçüde geri dönüştürülmüş liflerden, sosyal haklara ve çevreye hanel getirilmeden üretilmesi, 'fast-fashion' eğiliminin sona ermesi, yeniden kullanım ve tamir imkanlarının yaygınlaşması, yenilikçi liften-life geri dönüşüm kapasitesinin artırılması amaçlanmaktadır.

AB'nin Batarya Sektöründe Getirdiği Yeni Kurallar Nelerdir?

Batarya ve Batarya Atıkları Tüzüğü (2023/1542) kapsamında otomobillerde kullanılan elektrikli araç bataryası dahil olmak üzere her türlü batarya türünün tasarımından atık haline gelene kadar yaşam döngüsünün tamamını ilgilendirecek zorunluluklar getirilmektedir.

Bu çerçevede, çeşitli geçiş dönemleri dahilinde AB pazarına ürün tedarik eden üçüncü ülkeler tarafından uygunluk değerlendirme kuruluşları (Onaylanmış Kuruluşlar) aracılığıyla ürünlerin karbon ayak izi, geri dönüştürülmüş madde içeriği ile sosyal şartlara ilişkin özen yükümlülüğü gereklerinin yerine getirildiğine dair belgelendirme yükümlülüğü ve hammadde bilgilerine ilişkin zorunlu bildirimde bulunma uygulaması getirilecektir. 2027 yılı itibarıyla ise AB pazarına girişte Dijital Batarya Pasaportu uygulaması zorunlu hale gelecektir.

AB'nin Ambalaj Malzemelerinde Getirdiği Yeni Düzenlemeler Nelerdir?

Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü Taslağı kapsamında, 2030 yılı itibarıyla yalnızca geri dönüştürülebilir ambalajların piyasaya arz edilmesi; plastik ambalajların türüne göre 2030 yılı için temas hassasiyeti olan ambalajlarda (gıda ile temas eden dahil) %30, 2040 yılı için ise %50 oranında asgari geri dönüştürülmüş plastik içermesi gibi pazara giriş kuralları belirlenmiştir. AB pazarına arz edilen ambalaj ürünleri ile tüm ürünlerin ambalajlarının mevzuatta öngörülen pazara giriş kurallarına uygunluğuna dair uygunluk değerlendirmesi süreçlerine tabi olması gerekmektedir.

Otomotiv Sektöründe Getirilmesi Öngörülen Kurallar Nelerdir?

Binek ve hafif ticari araçların emisyon performans standartlarına ilişkin mevzuatı tadil eden 2023/851 sayılı AB Tüzüğüne göre, 2035 yılında trafiğe sürülecek tüm binek ve hafif ticari araçların karbon emisjonsuz olması amaçlanmış olup, bu çerçevede içten yanmalı motorlu araçlar yerine elektrikli araçlar ve alternatif teknolojilerin geliştirilmesi temel hedef olarak belirlenmiştir.

Öte yandan, *Döngüsel Araç Tasarımı ve Ömrünü Tamamlamış Araç Tüzüğü Taslağı* kapsamında, yeni araçların ömürlerinin sonuna geldiklerinde yedek parçalarının geri dönüştürülmesi ve yeniden kullanımının kolaylaştırılacak şekilde tasarlanmasını sağlamak için gereklilikler ortaya konulmaktadır. Taslak ile ayrıca, araçlarda geri dönüştürülmüş malzeme ile ilgili düzenlemeler getirilmekte olup, 2030 yılı itibarıyla yeni bir araç yapımında kullanılan plastiğe ilişkin asgari geri dönüştürülmüş içerik zorunlulukları getirilmesi öngörülmektedir.

AB'den Atık İthal Etmeyorum AB'nin Atık Sevkiyatı Tüzüğü Beni Etkiler mi?

Atık Sevkiyatı Tüzüğü (2024/1157) kapsamında AB'den yapılan atık ihracatının üçüncü ülkelerde çevreye olumsuz etki oluşturmaması adına izleme süreci getirilmiş olup, 21 Kasım 2026 tarihinden itibaren ilgili ülkeden atığın çevreye uygun koşullarda işlendiği, ithal edilen atığın ülke içinde oluşan plastik atığın toplanmasını ve işlenmesini olumsuz etkilemediğine yönelik tatmin edici bilgi talep edilecektir, aksi durumda ilgili ülkeye plastik atık sevkiyatı durdurulacaktır.

21 Mayıs 2027 tarihinden itibaren AB'den atık ithalatı yapan tesislerin atığı çevreye uygun koşullarda işlediğine yönelik üçüncü taraf denetimlerine tabi tutulması zorunlu hale gelecektir. Bu çerçevede, ilgili denetimden geçmemiş tesislerin atık ithalatı yapması mümkün olmayacak olup, denetimlerde AB'nin Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (2010/75) kapsamında atık işleme tesisleri için belirlemiş olduğu Mevcut En İyi Teknikler belgeleri başta olmak üzere mevzuatta listelenen AB mevzuatları ve uluslararası sözleşmelere uyum esas alınacaktır.

AB'nin yukarıda bahsedilen döngüsel ekonomi politikaları, ürünlerin AB pazarın girişi için belli oranda geri dönüştürülmüş içerik kullanma zorunlulukları getirmektedir. Batarya, ambalaj ve otomotiv için halihazırda bu zorunluluklar getirilmiş, tekstil ve diğer ürünler için de ekotasarım kuralları düzenlenirken eklenmesi beklenmektedir. AB'ye ihracat yapacak iseniz ürünün içerisine geri dönüştürülmüş hammadde eklemek zorunluluğunuz bulunacaktır.

Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü Nedir?

Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü (2023/115) kapsamında, ormansızlaşmaya sebep olan *soya, sığır eti, palm yağı, ahşap/ağaç ürünleri, kakao, kahve* ve bunlardan elde edilen belirli ürünleri üretimde girdi olarak kullanan *çikolata, mobilya, lastik ve deri* gibi mevzuat ekinde (Ek I) yer alan ürünlerin 30 Aralık 2024 tarihinden itibaren AB pazarına ihracatında ormansızlaşmaya/orman bozulmasına yol açmadığına ve yasal olarak üretildiğine ilişkin özen yükümlülüğü beyanı aranacaktır.

"Özen yükümlülüğü beyanı" ürünü AB pazarına arz eden AB ithalatçısının sorumluluğunda olup, ihracatçılarımızın ise özen yükümlülüğü beyanına esas teşkil edecek tüm bilgileri ithalatçıya sunmaları gerekecektir. Bu itibarla, mevzuat kapsamı ürünlerin içeriğinde yer alan ahşap, kauçuk gibi girdilerin tedarikçileri, üretim yeri koordinatları ve ormansızlaşmaya yol açmadığına ilişkin tüm bilgi ve belgelerin sunulması, tedarikçilerin mevzuat hükümlerini karşıladığından emin olunması gerekecektir. AB'nin kurumsal sürdürülebilirlik raporlama yükümlülüğü getiren düzenlemeleri firmamızı etkiler mi?

AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) AB firmalarının yanı sıra, belirli AB dışı firmalar için de raporlama yükümlülüğü getiriyor.

Buna göre, AB'de yerleşik şirketlerin, borsaya kote ise, sigorta ve kredi kuruluşu ise ve büyük işletme ise (50 milyon avro net satış hasılatı, 25 milyon avro aktif büyüklük ve 250 çalışan kriterinden ikisini sağlıyorsa) CSRD kapsamında raporlama yapması gerekiyor.

AB dışında yerleşik bir şirketsen, takip eden iki yıl boyunca AB ülkelerinde 150 milyon avro hasılat elde ettiysen ve buna ek olarak AB üye ülkelerinde bir bağlı ortaklığın varsa ya da AB üye ülkelerinde bulunan bir şuben önceki yılda 40 milyon avrodan fazla hasılat elde ettiysen CSRD kapsamına giriyorsun. Bu durumda 2028 finansal yılı için raporlama yapmaya başlaman gerekiyor.

Ülkemizde faaliyette bulunan bazı işletmeler doğrudan AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'ne tabi olabilecek, bazı işletmeler ise AB işletmeleri ile ticari ilişkileri (örneğin tedarik zincirinde yer alması) sebebiyle bu işletmelerin raporlamasına bilgi sağlamak yoluyla dolaylı olarak raporlama yapmak zorunda kalabileceklerdir.

AB'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi beni etkiler mi?

Özen Yükümlülüğü Direktifi, AB'de faaliyet gösteren belli büyüklükteki firmaların, kendi operasyonlarını, şirketlerin üretim yönündeki iş ortaklarını ve kısmen de lojistik veya atık yönetimi/geri dönüşüm gibi alt faaliyetlerini kapsayan operasyonlarla ilgili olarak çevre ve insan hakları üzerindeki fiili ve potansiyel olumsuz etkilerine ilişkin yükümlülüklerine yönelik kuralları belirlemektedir. Aynı zamanda Direktif, bu yükümlülüklerin ihlaline ilişkin cezalara ve hukuki sorumluluğa ilişkin kuralları da ortaya koymaktadır.

Şirketlerin özen yükümlülüğü kapsamında kendi ve değer zincirlerinde bulunan işletmelerin faaliyetlerinin çevre ve insan haklarına etkisine ilişkin düzenli değerlendirmeler yapma, mevcut olumsuzlukları tespit etme ve giderilmesine yönelik çözümler önermesi gerekmektedir.

Mevzuat kapsamında, şirketlerin değer zincirlerindeki iş ortaklarından kaynaklanan "olumsuz etkileri" tespit eden firmaların, bu etkilerin devam etmesi durumunda bu iş ilişkilerini sonlandırmaları gerekmektedir. Bu nedenle, KOBİ'ler doğrudan direktif kapsamında olmamakla birlikte, Direktif kapsamına giren büyük şirketlerin tedarikçisi veya alt sağlayıcısı olan KOBİ'ler de mevzuat hükümlerinden etkilenecektir.

****Tüm bu konularda ayrıntılı ve güncel bilgiye Ticaret Bakanlığı ana sayfasındaki "Yeşil Mutabakat" sekmesine tıklayarak ulaşabilirsiniz.***